

ที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

Background and Change of Temple Names, Nai Wiang Sub-district, Mueang Nan District, Nan Province

แอนนา ใจปิง, วิลาวรรณ เข้มขัน
Aenna Jaiping, Wilaiwan Kemkan
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lampang Rajabhat University
E-mail: wiwan_view_00@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “ที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน จำนวน ทั้งหมด 25 วัด มีวิธีการดำเนินการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ พระหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง วัดละ 1 รูป จำนวน 20 วัด และการศึกษาเชิงเอกสาร จำนวน 5 วัด

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านลักษณะทางภาษาของชื่อวัดเกี่ยวกับจำนวนพยางค์ พบว่า มีชื่อวัด ที่มีจำนวนพยางค์ 2 พยางค์ 18 ชื่อ วัดที่มีจำนวนพยางค์ 3 พยางค์ 5 ชื่อ และชื่อวัดที่มีจำนวนมากกว่า 4 พยางค์ 2 ชื่อ ประเด็นต่อมากการศึกษาที่มาของชื่อวัด พบว่า มีที่มาจากภาษาถิ่นเหนือจำนวน 4 ชื่อ ที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์จำนวน 9 ชื่อ ที่มาตามความหมายที่เป็นมงคลจำนวน 4 ชื่อ ที่มาจากสิ่งสำคัญภายในวัดจำนวน 6 ชื่อ ที่มาจากนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ จำนวน 4 ชื่อ ที่มาจากประวัติความเป็นมาและตำนานของวัดจำนวน 5 ชื่อ และที่มาจากนามบ้านเมืองจำนวน 3 ชื่อ 2) ด้านความหมาย พบความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศจำนวน 9 ชื่อ ความหมายเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล จำนวน 4 ชื่อ นอกจากนี้ยังมีการเปรียบเทียบลักษณะภาษาของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านลักษณะทางภาษาของชื่อวัดเกี่ยวกับจำนวนพยางค์ พบว่ามีการปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เท่าเดิมจำนวน 3 ชื่อ การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เพิ่มขึ้นจำนวน 1 ชื่อ และการปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์ลดลง 1 ชื่อ อีกทั้งที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง พบว่า มีการตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือจำนวน 1 ชื่อ ที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์จำนวน 2 ชื่อ ที่มาตามความหมายที่เป็นมงคลจำนวน 2 ชื่อ ที่มาตามสิ่งสำคัญ

ได้รับบทความ: 1 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 18 พฤษภาคม 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 18 พฤษภาคม 2565

Received: April 1, 2022; Revised: May 18, 2022; Accepted: May 18, 2022

ภายในวัดจำนวน 2 ชื่อ ที่มาตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ จำนวน 2 ชื่อ 2. ด้านความหมายพบว่า มีความหมายคล้ายเดิมจำนวน 4 ชื่อและความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม จำนวน 1 ชื่อ

คำสำคัญ: ที่มาของชื่อวัด, การเปลี่ยนแปลงชื่อวัด

Abstract

Research Article on Background and change of temple names, Nai Wiang sub-district, Mueang Nan District, Nan province; The objectives were to study the background and change of temple names, Nai Wiang sub-district, Mueang Nan District, Nan province, a total of 25 temples; there was a research method of conducting an interview with one monk or those involved in each temple, totaling 20, and a documentary study of 5 temples.

The research results finds that:

1. In terms of linguistic characteristics of temple names with respect to the number of syllables, it was found that there were 18 temple names with 2 syllables, 5 temples with 3 syllables, and 2 temple names with more than 4 syllables. Subsequently, the study of the background of temple names found that there were 4 names from northern dialects, 9 geographical features, 4 auspicious meanings, from 6 names of important things within the temple, 4 names from the creator, contributor, or renovator, 5 names from the history and legend of the temple, and 3 from the city name. 2) Meaningful aspect: found the meaning about Topography of 9 names, meanings about people and genealogy of 4 names, there was also a comparison of the language characteristics of the temple names that have changed, divided into 2 aspects: 1. The language characteristics of the temple name, about the number of syllables, it was found that the number of syllables was modified by 3 names the same, the number of syllables was increased by 1, and the number of syllables was decreased by one name, and the background of the language used to name temples. It was found that there was 1 name from the northern dialect, 2 from the geographical feature, 2 from the auspicious meaning, the source of important things within the temple. A number of 2 names, originating from the name of the creator, the contributor, or the restorer, the amount of

2 names. 2. In terms of meaning, it was found that there were 4 similar meanings, and the meaning changed from the original amount of 1 name.

Keywords: The Background of Temple Name, Change of Temple Name

1. บทนำ

สังคมมนุษย์ที่พูดภาษาเดียวกันเรียกว่า ชุมชนภาษา ทั้งนี้ภาษาอาจมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้และอาจเป็นชุมชนหนึ่งภาษาหรือชุมชนหลายภาษาก็ได้ ในชุมชนหลายภาษาสมาชิกในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการพูดมากกว่าหนึ่งภาษา ภาษาเหล่านั้นอาจมีความใกล้เคียงกันหรือแตกต่างกัน นอกจากนั้นภาษายังมีลักษณะที่นำมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร โดยมีการแบ่งระบบสื่อสาร 2 ระบบ เป็นภาษาเดียวกัน หรือคนละภาษาในกรณีที่มีความคล้ายคลึงกัน รวมทั้งการใช้ภาษาในชุมชนเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ดังนั้นนักภาษามีวิธีตัดสินว่าระบบ 2 ระบบเป็นภาษาเดียวกันโดยใช้เกณฑ์ที่ว่า ถ้ามีความเข้าใจซึ่งกันและกันสูงมากระหว่าง 2 ระบบ และมีความคล้ายคลึงกันที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นระบบ และเชื่อว่าเป็นภาษาเดียวกัน ไม่เพียงเท่านั้นคุณสมบัติที่นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติใช้เป็นหลักฐานพิสูจน์ว่าภาษาต่าง ๆ เป็นภาษาที่แตกตัวมาจากภาษาดั้งเดิมเป็นภาษาเดียวกันหรือไม่ ถ้าการคล้ายคลึงเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ เช่น กฎที่สังเกตไม่ได้ ดังนั้นจึงถือว่าไม่ใช่ภาษาเดียวกันนั่นเอง (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 1)

การศึกษาชื่อสถานที่ จัดเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับชื่อของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในภาษาส่วนมากภูมินามมักมุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่นั้น ๆ หรือไม่ก็มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (ปิ่นฤทัย คงทอง, อ่างถึงโน, กุสุมา สุ่มมาตร์, 2552: 10) ทั้งนี้ ชื่อสถานที่ สามารถนำมาศึกษาได้หลายประเภท เช่น ชื่อวัด ชื่อเมืองชื่อหมู่บ้าน ชื่อถนน ชื่ออำเภอ และชื่อตำบล ซึ่งการศึกษาชื่อสถานที่ต่าง ๆ มักมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วยปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะลักษณะทางภาษา ที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

แนวทางในการศึกษาชื่อสถานที่ ที่น่าสนใจ คือ การศึกษาชื่อวัด ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึง การเปลี่ยนแปลงชื่อวัดไปจากเดิม โดยจะต้องพิจารณาจากภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อวัด ทั้งนี้การใช้ภาษาในการตั้งชื่อวัด มีหลายปัจจัยที่ผู้ตั้งชื่อนำมาใช้ในการตั้งชื่อวัด ไม่ว่าจะเป็นชื่อสถานที่ที่เป็นสิริมงคล การตั้งชื่อโดยศึกษาจากการใช้คำ รวมทั้งความหมายของคำที่นำมาใช้ นอกจากนั้นการศึกษาชื่อวัดยังมีปัจจัยอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การสร้างเมืองขึ้นใหม่ รวมทั้งการรับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาและศิลปกรรมของแต่ละยุคสมัย ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษา

ชื่อสถานที่เป็นหัวข้อที่น่าสนใจ เพราะการศึกษาชื่อสถานที่เป็นแหล่งความรู้หนึ่งที่ทำให้เข้าใจชื่อสถานที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยอื่นที่มีความเกี่ยวข้องในการตั้งชื่อสถานที่นั้น ๆ โดยการศึกษาผ่านภาษา ดังที่ โทมัส เอฟ.ทอร์นตัน (อ้างถึงใน, กุสุมา สุ่มมาตร์, 2552: 10) ได้กล่าวไว้ว่า

ชื่อสถานที่ เป็นหัวข้อที่น่าสนใจในการศึกษาวัฒนธรรม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับลักษณะการวิเคราะห์พื้นฐานทางวัฒนธรรม 3 ลักษณะคือ ภาษา ความคิด และสิ่งแวดล้อม ชื่อสถานที่นอกจากจะเป็นชื่อที่มนุษย์กำหนดขึ้นและเป็นคำที่มีความหมายชัดเจนในแต่ละภาษา ยังบ่งบอกถึงลักษณะทางกายภาพหรือภูมิศาสตร์ รวมทั้งแสดงให้เห็นว่า มนุษย์สามารถรับรู้ สร้างมโนทัศน์และจัดประเภทสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวอย่างไร ดังนั้นชื่อสถานที่ไม่เพียงแต่ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือลักษณะทางกายภาพเท่านั้น ยังทำให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวกับลักษณะทางภาษา และความหมายของคำที่ปรากฏในการนำมาตั้งชื่อสถานที่อีกด้วย

การตั้งชื่อสถานที่ มักกำหนดให้บุคคลสำคัญในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเฉพาะผู้ครองเมืองหรือผู้ที่ปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ให้ความหมายของชื่อสถานที่ โดยผ่านกระบวนการคิดเกี่ยวกับภาษา สภาพแวดล้อมหรือธรรมชาติของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์บ้านเมือง ค่านิยม รวมทั้งบริบททางสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่เพียงเท่านั้นการตั้งชื่อสถานที่ยังมีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ความเชื่อและค่านิยมต่าง ๆ ที่แฝงไว้ในชื่อสถานที่และอัตลักษณ์ของจังหวัดที่ปรากฏในการตั้งชื่อ ดังที่ ปราณี กุลละวณิชย์ (อ้างถึงใน, นื่องนุช มณีอินทร์, 2552: 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาชื่อสถานที่ เช่น ชื่อหมู่บ้าน ชื่อแม่น้ำ ชื่อภูเขา นอกจากจะใช้เป็นเครื่องหมายบ่งบอกหรือกำหนดแหล่งที่อยู่เพื่ออ้างอิงรับรู้ร่วมกันแล้ว ยังให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น บอกลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะภูมิหลังของท้องถิ่น

การตั้งชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีความสำคัญกับบริบททางสังคมของจังหวัดน่าน ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิต การปกครองนครน่าน รวมทั้งผู้ปกครองนครเมืองน่านยังต้องการแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองน่าน และความกล้าหาญในการปกครองบ้านเมืองไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของเมืองอื่น ดังนั้นผู้ครองเมืองจึงต้องการพัฒนาบ้านเมือง ให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การบูรณะวัดและการตั้งชื่อวัดยังเป็นการพัฒนาอีกด้านหนึ่ง กล่าวคือ ทำให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบ้านเมืองที่ถูกบันทึกไว้ในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนเรื่องราววิถีชีวิตโดยบันทึกผ่านจิตรกรรม และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อวัด นอกจากนั้นการตั้งชื่อวัดในจังหวัดน่าน

ยังมีการตั้งชื่อวัดตามอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของวัด เช่น พระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ตั้งอยู่ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีเจดีย์ทรงลังกา (ทรงระฆัง) ได้รับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมยุคสุโขทัย รอบฐานมีการก่ออิฐถือปูนและปั้นเป็นรูปช้างครึ่งตัว ด้านละ 5 เชือก และมุมทั้งสี่อีก 4 เชือก ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “ช้างค้ำ” และลักษณะดังกล่าวนี้คล้ายกับวัดช้างล้อมสุโขทัย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน จำนวนวัด 25 วัด เนื่องจากการศึกษาชื่อสถานที่พระพุทธศาสนา เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการนำมาศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงของภาษา นอกจากนั้นวัดยังมีบทบาทสำคัญที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ปัจจัยทางสังคม การเมืองการปกครองของผู้ครองนครน่าน การรับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย บริบททางสังคม รวมทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ของตำบลในเวียง ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับคำและความหมายของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อีกทั้งผู้วิจัยค้นพบว่ายังไม่มีผู้ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด และยังไม่พบว่ามี การรวบรวมชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชื่อวัดยังมีประโยชน์ต่อคนรุ่นหลัง เพราะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานที่ที่สำคัญของจังหวัดน่าน อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชื่อวัดในจังหวัดน่านอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินวิจัยออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็นกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ (in-depth interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะเป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคนเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

- 2.1 รวบรวมรายชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองจังหวัดน่าน จาก www.onab.go.th ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่รวบรวมรายชื่อ

วัดทั้งหมดของประเทศไทย จากการสำรวจวัดตำบลในเวียงอำเภอเมืองจังหวัดน่านพบว่า มีวัดทั้งหมดจำนวน 25 วัด

2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดน่าน เช่น ประวัติศาสตร์จังหวัดน่าน พงศาวดารนครน่าน

2.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัดในจังหวัดน่าน เช่น ประวัติวัดภูมินทร์ ประวัติวัดพญาภู ประวัติวัดมิ่งเมือง ประวัติวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร เป็นต้น

2.4 รวบรวมและศึกษารายชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยการสัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จักรพลสุเมธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร พบว่ามีวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง จำนวน 4 วัด ได้แก่ วัดภูมินทร์ วัดมิ่งเมือง วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดศรีพันต้น

2.5 รวบรวมข้อมูลวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยการสัมภาษณ์ พระอาจารย์และพระครูวัดละ 1 รูป

2.6 นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในด้านภาษา เกี่ยวกับที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด

2.7 สรุปผลการวิจัยการศึกษาที่มาและชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีการศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดทั้งหมด 25 วัด แบ่งเป็นวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 5 วัด และวัดที่ยังมีชื่อคงเดิมจำนวน 20 วัด โดยผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. การศึกษาภาษาและความหมายของชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีการศึกษา 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านลักษณะทางภาษาของชื่อวัด ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะด้านภาษา ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ จำนวนพยางค์ และที่มาของการตั้งชื่อวัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 จำนวนพยางค์ การศึกษาเกี่ยวกับชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยได้จำแนกจำนวนพยางค์ ดังนี้

1) ชื่อวัดที่ประกอบด้วยจำนวน 2 พยางค์ มีจำนวน 18 ชื่อ ได้แก่ วัดมิ่งเมือง วัดพระเนตร วัดมณเฑียร วัดท่าช้าง วัดไผ่เหลือง วัดมงคล วัดเชียงแข็ง วัดช้างเผือก วัดสวนตาล วัดดอนแก้ว วัดเมืองเส้น วัดน้ำล้อม วัดพระเกิด วัดอภัย วัดภูมินทร์ วัดกู่คำ วัดหัวข่วง และวัดหัวเวียงใต้

2) ชื่อวัดที่ประกอบด้วยพยางค์จำนวน 3 พยางค์ มีจำนวน 5 ชื่อ ได้แก่ วัดพญาภู วัดสภารศ วัดมหาโพธิ์ วัดพวงพะยอม และวัดศรีพันต้น

3) ชื่อวัดที่ประกอบด้วยจำนวนมากกว่า 4 พยางค์ มีจำนวน 2 ชื่อ ได้แก่ วัดอรุณญาวาส และวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

1.1.2 ที่มาของชื่อวัด การตั้งชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบที่มาของการตั้งชื่อดังต่อไปนี้

1.1.2.1 การตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือ เป็นการนำคำศัพท์ในภาษาถิ่นเหนือมาตั้งชื่อวัด โดยพบชื่อวัดที่มีการใช้ภาษาถิ่นเหนือ จำนวน 4 ชื่อ ได้แก่ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดกู่คำ วัดหัวข่วง และวัดหัวเวียงใต้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

วัดหัวเวียงใต้ เป็นวัดที่มีการตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือ คือคำว่า **เวียง** ในภาษาไทยกลางหมายถึง เมืองที่มีกำแพงล้อม ทั้งนี้ที่มีการใช้คำว่า **เวียง** มาตั้งชื่อ เนื่องจากวัดตั้งอยู่หัวเมืองและมีกำแพงล้อมรอบนั่นเอง (พระครูนิเทศน์นทกิจ, 2564, ตุลาคม, 20, สัมภาษณ์)

1.1.2.2 การตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ มีวัดที่ตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 9 ชื่อดังนี้ วัดมิ่งเมือง วัดอรุณญาวาส วัดช้างเผือก วัดสวนตาล วัดท่าช้าง วัดไผ่เหลือง วัดพวงพะยอม วัดหัวข่วง และวัดหัวเวียงใต้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

วัดมิ่งเมือง ปรากฏคำว่า **เมือง** หมายถึง การตั้งถิ่นฐานขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยสิ่งปลูกสร้างถาวรอันได้แก่ ประปา อาคาร บ้านเรือน วัด เป็นต้น เมืองจึงเป็นที่อยู่อาศัยของพลเมืองจำนวนมากต่างสถานภาพ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ พื้นฐานของประชากร เมือง ระบบการปกครอง และยังเป็นศูนย์รวมของขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ (วรโรจน์กุล ครอบอาจ, อ้างถึงใน วิไล, 2535: 3) อีกทั้ง วัดมิ่งเมืองยังตั้งอยู่ใจกลางเมืองน่าน นับตั้งแต่มีการย้ายเมืองมาจากเมืองภูเพียงแช่แห้ง มาตั้งเมืองใหม่ ฝั่งตะวันตกคือเมืองน่านในปัจจุบัน หรือที่ตั้งของวัดมิ่งเมืองในปัจจุบันนั่นเอง

1.1.2.3 การตั้งชื่อวัดตามความหมายที่เป็นมงคล จำนวน 4 ชื่อ ดังนี้ วัดมิ่งเมือง วัดศรีพันต้น วัดมงคล และวัดอภัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัดมิ่งเมือง มีการตั้งชื่อตามความหมายและชื่อที่เป็นมงคล คือคำว่า **“มิ่ง”** ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายคำว่า **“มิ่ง”** หมายถึง สิ่งที่เป็นสิริมงคล เช่น มิ่งเมือง เมียมิ่ง จะเห็นได้ว่าวัดมิ่งเมืองเป็นวัดที่มีการตั้งชื่อตามความหมายที่เป็นมงคล คือคำว่า **มิ่งเมือง** (พระครูสุนทรมุณี, สัมภาษณ์: 24กันยายน 2564)

1.1.2.4 การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญภายในวัด จำนวน 6 ชื่อ ดังนี้ วัดมิ่งเมืองมีการตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญภายในวัด วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดศรีพันต้น วัดสภารศ วัดกู่คำ และวัดดอนแก้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารเป็นวัดที่มีการเรียกชื่อตามสิ่งสำคัญภายในวัด คือพระธาตุหรือเจดีย์ที่มีช้างล้อมรอบ ก่อเป็นรูปช้างล้อมสถฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกฐาน ก่ออิฐถือปูนและปั้นรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสิ้นด้าน ๆ ละ 6 เชือก รวม 24 เชือก อากาการของช้างประคองเอาหลังหนุนองค์พระเจดีย์ไว้ ดังนั้นจึงมีการเรียกชื่อวัดว่า พระธาตุช้างค้ำ (พระครูศรีสังฆรักษ์จักรพล สุขเมโธ, สัมภาษณ์: 24 กันยายน 2564)

1.1.2.5 การตั้งชื่อวัดตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ จำนวน 4 ชื่อ ดังนี้ วัดภูมินทร์ วัดศรีพันต้น วัดพญา และวัดมงคล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัดศรีพันต้นมีการตั้งชื่อตามนามผู้สร้าง คือ พญาพันต้น ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “พญา” หมายถึง เจ้าแผ่นดิน ผู้เป็นใหญ่ ผู้เป็นหัวหน้า ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าพญาพันต้นเป็นผู้ครองเมืองน่านองค์ที่ 14 ครองเวียงน่าน(เวียงใต้) ระหว่าง พ.ศ. 1960-1969 ดังนั้นวัดศรีพันต้นมีการตั้งชื่อตามนามผู้สร้างวัดนั่นเอง (พระอาจารย์พงษ์สิทธิ์ ตุงคบุรี, สัมภาษณ์: 24 กันยายน 2564)

1.1.2.6 การตั้งชื่อวัดตามประวัติความเป็นมาและตำนานของวัด จำนวน 5 ชื่อ ดังนี้ วัดมณเฑียร วัดน้ำล้อม วัดเมืองเส้น วัดมหาโพธิ์ และวัดพวงพยอม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

วัดน้ำล้อมเป็นวัดที่มีการตั้งชื่อวัดตามความเป็นมาของวัด กล่าวคือ วัดน้ำล้อม มีการเล่าต่อกันสืบมาว่า มีน้ำล้อมรอบ แล้วมีสี่ทิศทาง ทั้งนี้จึงเป็นที่มาของการตั้งชื่อวัด คือ วัดน้ำล้อม ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน (พระครูโกศล นันทวิทย์, สัมภาษณ์: 8 ตุลาคม 2564)

1.1.2.7 การตั้งชื่อวัดตามนามบ้านเมือง หมายถึง ชื่อวัดที่ตั้งตามชื่อสถานที่ ชื่อหมู่บ้าน หรือชื่อสภาพแวดล้อม การศึกษาที่มาของวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีวัดที่ตั้งชื่อตามนามบ้านเมืองจำนวน 3 ชื่อ ได้แก่ วัดเชียงแข็ง วัดพระเนตร และวัดพระเกิด ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

วัดเชียงแข็งเป็นวัดที่ตั้งตามนามบ้านเมือง เนื่องจากวัดเชียงแข็งได้สร้างขึ้น ณ หมู่บ้านเชียงแข็ง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ได้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2513 จึงมีการตั้งชื่อวัดว่า วัดเชียงแข็งมาจนถึงปัจจุบัน (พระมหาธีระพงศ์ สิริธีวังโส, สัมภาษณ์: 8 ตุลาคม 2564)

1.2 ด้านความหมาย การศึกษาชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของชื่อวัด 2 ด้าน ได้แก่ ความหมายที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ และ ความหมายเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 ความหมายเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มีจำนวนวัดทั้งหมด 9 ชื่อ ได้แก่ วัดมิ่งเมือง วัดอรัญวาส วัดช้างเผือก วัดสวนตาล วัดท่าช้าง วัดไผ่เหลือง วัดพวงพะยอม วัดหัวข่วง และวัดหัวเวียงใต้ เช่น วัดท่าช้าง เป็นวัดที่มีการตั้งชื่อตามลักษณะภูมิศาสตร์หรือสภาพแวดล้อม เนื่องจากวัดท่าช้าง เป็นวัดที่ติดกลับทำน่านาน จึงทำให้มีการตั้งชื่อวัดว่า วัดท่าช้าง มาจนถึงปัจจุบัน

1.2.2 ความหมายเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล การศึกษาเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล ผู้วิจัยศึกษาพบว่ามียุทธทั้งหมด 4 ชื่อ ได้แก่ วัดมงคล วัดพญาภู วัดศรีพันต้น วัดวัดภูมินทร์ เช่น วัดมงคล เป็นวัดที่มีความหมายเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล เนื่องจากเป็นวัดที่มีการตั้งชื่อวัดตามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้าง คือ มีการตั้งชื่อวัดตามนามของสมเด็จพระเจ้ามงคลวรยศราชธาธิราช พระองค์ที่ 56 ก่อนการขึ้นครองนครน่านของเจ้าอัตถวรปัญโญ องค์ที่ 57 ทั้งนี้เจ้าอัตถวรปัญโญ เป็นผู้สร้างวัดขึ้น เพื่ออุทิศให้สมเด็จพระเจ้ามงคลวรยศราชธาธิราช จึงมีการตั้งชื่อวัดว่า วัดมงคล มาจนถึงปัจจุบัน

2. การเปรียบเทียบลักษณะภาษาของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านลักษณะทางภาษาของชื่อวัด ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ จำนวนพยางค์ และความหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 จำนวนพยางค์

การเปรียบเทียบจำนวนพยางค์ชื่อเดิมและชื่อที่ปรับเปลี่ยนของวัด พบว่ามีการปรับเปลี่ยนชื่อวัดไปจากเดิมแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่ การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เท่าเดิม และการปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เพิ่มขึ้น สรุปลงได้ตามตาราง ดังนี้

จำนวนพยางค์	ชื่อเดิมของวัด	ชื่อวัดที่ปรับเปลี่ยน
การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เท่าเดิม	-วัดพรหมมินทร์	-วัดภูมินทร์
การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เพิ่มขึ้น	-วัดป่า -วัดหลวงกลางเวียง -อัฐรส	-วัดอรัญญาวาส -วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร -สภารศ
การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์ลดลง	-วัดสลีพันต้น	-วัดศรีพันต้น

2.1.2 ที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อวัด การตั้งชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาที่มาของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือ ตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ การตั้งชื่อวัดตามความหมายที่เป็นมงคล การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญ ภายในวัด การตั้งชื่อวัดตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.2.1 การตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือ เป็นการนำคำศัพท์ในภาษาถิ่นเหนือมาตั้งชื่อวัดพบว่า ชื่อวัดที่มีการใช้ภาษาถิ่นเหนือ จำนวน 1 ชื่อ คือ วัดหลวงกลางเวียง หรือ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร การตั้งที่วัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือตามชื่อเดิมคือ วัดหลวงกลางเวียง โดยมีคำว่าเวียงที่เป็นภาษาถิ่นเหนือ ในภาษาไทยกลางหมายถึง เมืองที่มีกำแพงล้อมรอบ และได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดเป็นวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ยังคงมีการตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือคือคำว่า “ค้ำ” เนื่องจากพระธาตุหลวงก่อเป็นรูปช้างล้อม สันฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกฐานสูง ก่ออิฐถือปูนและปั้นรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสิ้นด้าน ๆ ละ 6 เชือก รวม 24 เชือก อาการของช้างประดุจเอาหลังหนุนองค์พระเจดีย์ไว้ในภาษาถิ่นภาคเหนือเรียกว่า “ค้ำ” จึงเรียกว่า “วัดช้างค้ำ” (สำราญ จรุงจิตร ประชากรมย์: 1)

2.1.2.2 การตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ มีการตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 2 ชื่อ ดังนี้ วัดป่า หรือวัดอรัญญาวาส และวัดหลวงกลางเวียง หรือ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ในสมัยก่อนเมืองน่านเป็นเมืองที่มีเจ้าปกครอง วัดนี้เป็นวัดหลวงประจำเมือง ที่เจ้าเมืองใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา และพิธีสำคัญของบ้านเมือง เช่น พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และเนื่องจากวัดอยู่กลางใจเมือง ด้วยเหตุนี้จึงมีชื่อเรียกวัดนี้มาแต่เดิมว่า วัดหลวง วัดหลวงกลางเวียง และวัดหลวงกลางเมือง

2.1.2.3 การตั้งชื่อวัดตามความหมายที่เป็นมงคล หมายถึง ชื่อวัดที่ตั้งโดยใช้ภาษาที่มีความหมายดีและเป็นสิริมงคล จำนวน 1 ชื่อ คือ วัดสลีพันต้น หรือ วัดศรีพันต้น มีการตั้งชื่อวัดตามชื่อและความหมายที่เป็นมงคล คือคำว่า “ศรี” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายคำว่า “ศรี” หมายถึง มิ่ง สิริมงคล ความรุ่งเรือง ความงามและความเจริญ จะเห็นได้ว่าคำว่าศรีที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อวัดเป็นคำที่มีความหมายที่เป็นสิริมงคล ทั้งนี้ยังมีความหมายที่ตรงกับลักษณะเด่นของวัด กล่าวคือ วัดศรีพันต้น เป็นวัดที่มีวิหารที่สวยงาม มีลักษณะเด่น คือ มีสีทองระยิบระยับ เป็นอีกวัดหนึ่งในจังหวัดน่าน ที่มีจิตรกรรมปูนปั้นที่สวยงามโดยเฉพาะพญานาคเจ็ดเศียรเฝ้าบันได หน้าวิหารวัดสีทองเหลืองอร่ามสวยงามตระการตา คู่อ่อนโยนมีชีวิตชีวา (พระอาจารย์

พงษ์สิทธิ์ ตุงคบุรี, สัมภาษณ์ 24 กันยายน 2564) ทั้งนี้การนำคำว่า “ศรี” มาตั้งชื่อวัดเป็นคำที่มีความหมายสอดคล้องกับชื่อวัด คือเป็นวัดที่มีความรุ่งเรืองและมีสวยงามที่เป็นเอกลักษณ์

2.1.2.4 การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญภายในวัด ชื่อวัดที่ตั้งตามสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นในวัด จำนวน 2 ชื่อ คือ วัดอัฐรส หรือ วัดสภาราศ และวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร.เช่น วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารเป็นวัดที่มีการเรียกชื่อตามสิ่งสำคัญภายในวัด คือพระธาตุหรือเจดีย์ที่มีช้างล้อมรอบ ก่อเป็นรูปช้างล้อมสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกฐาน ก่ออิฐถือปูนและปั้นรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสิ้นด้านด้านละ 6 เชือก รวม 24 เชือก อากาของช้างประดุจเอาหลังหนุนองค์พระเจดีย์ไว้ ดังนั้นจึงมีการเรียกชื่อวัดว่า พระธาตุช้างค้ำ คำว่าคำหมายถึงคำว่าในภาษาไทยกลางนั่นเอง

2.1.2.5 การตั้งชื่อวัดตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ ชื่อวัดที่ตั้งตามชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวัด จำนวน 2 ชื่อ ดังนี้ พรหมินทร์ หรือ วัดภูมินทร์ และวัดศรีพันต้น เช่น วัดภูมินทร์ เป็นวัดที่มีการตั้งชื่อตามผู้สร้างและมีการให้ความหมายตามตำแหน่งผู้สร้าง เนื่องจากวัดภูมินทร์ในอดีตมีชื่อเรียกว่าวัดพรหมินทร์เป็นชื่อของผู้ครองเมื่อนานในอดีต ดังนั้นการตั้งชื่อวัดว่าวัดภูมินทร์ ได้หมายถึงพระเจ้าแผ่นดินหรือเรียกชื่อตามตำแหน่งของผู้สร้าง และเกิดการเพี้ยนเสียงจากวัดพรหมินทร์กลายเป็นวัดภูมินทร์ในปัจจุบัน (พระครูปลัดอู๋ทัย, สัมภาษณ์: 24 กันยายน 2564)

จากการศึกษาเกี่ยวกับที่มาของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยพบว่าการตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือจำนวน 1 ชื่อ การตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 2 ชื่อ การตั้งชื่อวัดตามความหมายที่เป็นมงคล จำนวน 1 ชื่อ การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญภายในวัด จำนวน 2 ชื่อ และการตั้งชื่อวัดตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศหรือผู้บูรณะ จำนวน 2 ชื่อ

2.2 ด้านความหมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบด้านการเปลี่ยนแปลงของความหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 การเปรียบเทียบด้านการเปลี่ยนแปลงของความหมาย ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของความหมายออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ความหมายคล้ายเดิม ความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1.1 ความหมายคล้ายเดิม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของชื่อวัดที่มี การเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ามีความหมายคล้ายเดิม จำนวน 4 วัด ได้แก่ วัดป่า หรือ วัดอรุญญาวาส วัดสลีพันต้น หรือ วัดศรีพันต้น วัดพรหมินทร์ หรือ วัดภูมินทร์ และวัดสภาราศ

2.2.1.2 ความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม วัดที่การเปลี่ยนแปลงชื่อแล้วมีการเปลี่ยนแปลงความความหมายมีเพียงวัดเดียว คือ วัดหลวงกลางเวียง หรือ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ตามชื่อเดิมคือ วัดหลวงกลางเวียง เป็นวัดที่เจ้าเมืองใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา และพิธีสำคัญของบ้านเมือง เช่น พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และมีการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดใหม่เป็นวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร โดยมีความหมาย คือ พระธาตุที่มีช้างล้อม หรือพระธาตุหลวงก่อเป็นรูปช้างล้อมสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกฐานสูง ก่ออิฐถือปูนและปั้นรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสิ้นด้าน ๆ ละ 6 เชือก รวม 24 เชือก อากาของช้างประดุกเอาหลังหนุนองค์พระเจดีย์ไว้ในภาษาถิ่นภาคเหนือเรียกว่า “ค้ำ” จึงเรียกว่า “วัดช้างค้ำ” (สำราญ จรุงจิตระประขารมย์: 1)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถวิทย์ รอดเจริญ (2558: บทคัดย่อ) เกี่ยวกับการศึกษาที่มาของชื่อวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี ทั้งนี้มีความสอดคล้องเกี่ยวกับที่มาของการตั้งชื่อวัด อาจเป็นเพราะว่าการตั้งชื่อวัดในแต่ละพื้นที่มีความคล้ายคลึงกัน เช่น การตั้งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ การตั้งชื่อตามภาษาถิ่น การตั้งชื่อตามผู้อุทิศ หรือผู้สร้าง และการตั้งตามนามบ้านเมือง เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้อีกว่า วัดและชุมชน รวมทั้งเจ้าผู้ครองเมือง เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวพระพุทธศาสนา รวมถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เนื่องจากการพัฒนาเกี่ยวพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และทำให้เห็นถึงประวัติของบ้านเมืองอีกด้วย

การศึกษาที่มาของชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบการตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าวัดกับพื้นที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าการตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือสภาพแวดล้อม มีความเป็นมาและเรื่องราวสำคัญในอดีต จนทำให้เป็นที่มาของการตั้งชื่อวัดตลอดจนในพื้นที่นั้น ๆ มีลักษณะเด่นเฉพาะ เช่น วัดมิ่งเมือง เป็นวัดที่เจ้าผู้ครองเมืองได้ย้ายมาตั้งเมืองน่านในอดีตจนถึงปัจจุบัน และยังมีพื้นที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองน่าน อีกทั้งความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศ ภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสังคมเดียวกันและดำรงชีวิตร่วมกัน เช่น คนกับช้าง ซึ่งเป็นที่มาของการตั้งชื่อวัดช้างเผือก และคนกับสิ่งแวดล้อม เช่น วัดพวงพยอม วัดสวนตาล วัดอรุณญาวาส เป็นต้น นอกจากนั้นความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นมงคลมีการใช้คำหรือกลุ่มคำที่มีความหมายอันเป็นมงคล และความเจริญรุ่งเรือง

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่านมีการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดที่จำนวนพยางค์ แต่ยังคงมีความหมายคล้ายเดิมมีความสอดคล้องกับงานวิจัย ของ กุสุมา สุ่มมาตร์ (2552: บทคัดย่อ) เป็นการศึกษาการปรับเปลี่ยนชื่อวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จำนวนพยางค์และความหมาย เช่น จำนวนพยางค์ลดลงจำนวนพยางค์เพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีความหมายที่คล้ายเดิม อาจเป็นเพราะมีการเปลี่ยนแปลงแค่รูปศัพท์ แต่ยังคงความหมายเดิม เช่น วัดภูมินทร์ หมายถึง เจ้าแผ่นดิน แต่ชื่อเดิมคือ พรหมินทร์ ซึ่งเป็นเจ้าผู้ปกครองนครน่าน ทั้งนี้เห็นได้ว่ายังคงมีการให้ความหมายเกี่ยวกับเจ้าแผ่นดินหรือผู้ครองเมือง แต่อาจมีการเพี้ยนเสียงไปบ้างตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยนั่นเอง

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่เกิดจากการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์ พระอาจารย์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการเรียกชื่อวัดเป็นภาษาถิ่นเหนือมากกว่าภาษาไทยกลาง และมีการเรียกชื่อวัดแบบสั้น ๆ เช่น วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร จะเรียกว่า วัดจ้ำก้ำ คำว่า จ้ำ ในภาษาถิ่นเหนือ หมายถึง ช้าง อาจกล่าวได้ว่าคนในชุมชน หรือคนในพื้นที่ นิยมภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียนและภาษาที่เป็นทางการ อีกทั้งคนในพื้นที่มีการใช้ภาษาถิ่นเหนือเป็นภาษาแม่และนิยมใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้เกิดความเคยชิน และง่ายต่อการใช้เรียกชื่อวัด ดังนั้นจึงภาษาถิ่นเหนือเป็นหลัก

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาที่มาของชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาที่มาของการตั้งชื่อวัดทุกตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2. การศึกษาความสัมพันธ์ของชื่อวัดกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน
3. การศึกษาเปรียบเทียบชื่อวัดกับชื่อโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา สุ่มมาตร์. (2552). **งานวิจัยการปรับเปลี่ยนชื่อวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- น้องนุช มณีอินทร์. (2543). **งานวิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศาวดารน่าน. (2543). เชียงใหม่: ธนุขพรินต์ติ้ง.

- พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ. (2539). เชียงใหม่: ศูนย์วัฒนธรรมและศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- วรรณโณบล ควรอาจ และ ผกามาศ ถิ่นพังงา. (ม.ป.ป). *กระบวนการกลายเป็นเมืองในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร:สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- สำราญ จรุงจิตรประชารมย์. (ม.ป.ป.). *ประวัติวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร*.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ. (2558). *งานวิจัยเรื่องที่มาของชื่อในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี*. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). *ภาษาในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรมนี. (24 กันยายน 2564). เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน. วัดมิ่งเมือง. สัมภาษณ์.
- พระครูปลัดอุทัย. (24 กันยายน 2564). ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดภูมินทร์. วัดภูมินทร์. สัมภาษณ์.
- พระครูครูสังฆรักษ์จักรพล สุเมธ. (24 กันยายน 2564). ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร. วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร. สัมภาษณ์.
- พระครูนิเทศ นันทกิจ. (20 ตุลาคม 2564). เจ้าอาวาสวัดหัวเวียงใต้ วัดหัวเวียงใต้. สัมภาษณ์.
- พระครูโกศล นันทวิทย์. (8 ตุลาคม 2564). เจ้าอาวาสวัดน้ำล้อม วัดน้ำล้อม. สัมภาษณ์.